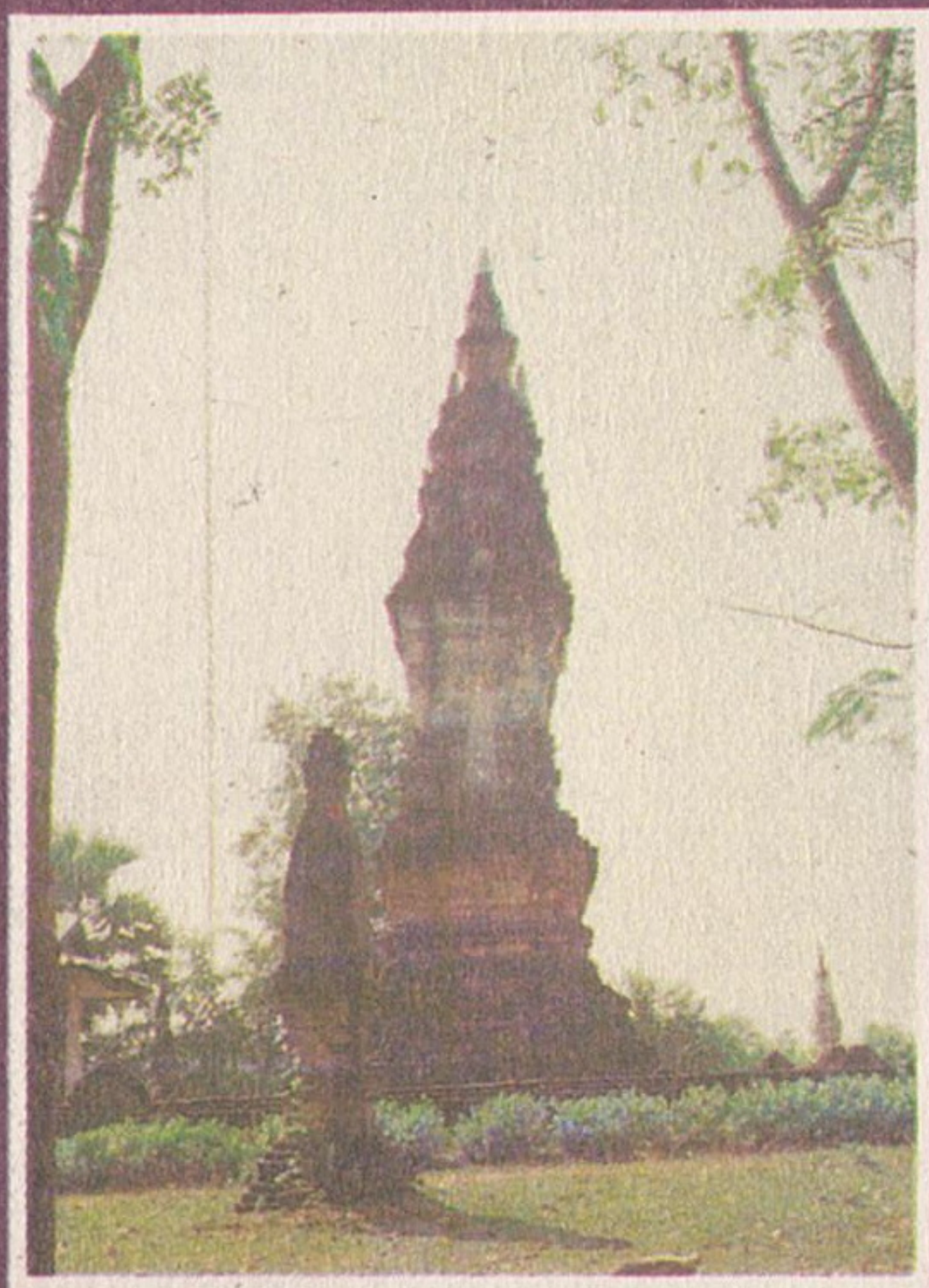

หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ยโสธรบ้านเฮา

๗
๗ 546 ๗

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔

กระทรวงศึกษาธิการ

๓๐.๕๐

หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

เรื่อง

ยโสธรบ้านเฮา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔

ของ

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๕,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๘

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๑๐.๕๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการ และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธรได้
ร่วมกันจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ยโสธรบ้านเฮา สำหรับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔ ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาต
ให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๒๘

พ.ธ.ค.

(นายพจนอม แก้วกำเนิด)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขห้อง อาคาร ๓

✓ เลขหมู่

๐๕๔๖ น

เลขทะเบียน

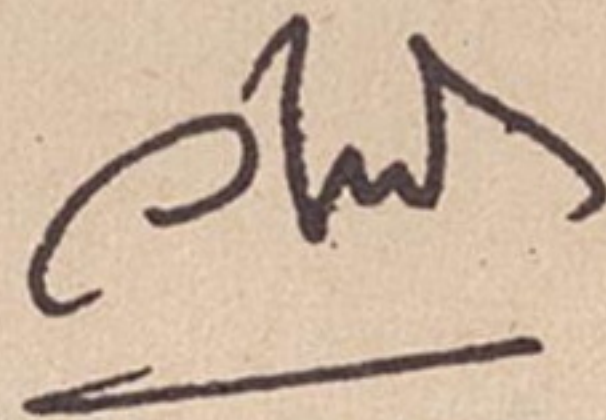
๘ ๑๗ พ๑๑๕๖ นม

คำนำ

“ยโสธรบ้านเฮา” เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดยโสธร จัดทำขึ้นตามโครงการของกรมวิชาการที่สนับสนุนให้ท้องถิ่น
จัดทำสื่อการเรียนขึ้นใช้ในท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
๒๕๒๑ และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการดังรายชื่อท้าย
หนังสือนี้เป็นผู้ตรวจ และมี นายเจษฎา เข่มประเสริฐ เป็นผู้ปรับปรุง
เพิ่มเติมต้นฉบับให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องประวัติเมือง
ยโสธร ที่ตั้ง ขนาด สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ การแบ่งเขตการ
ปกครอง ประชากร การคมนาคม การประกอบอาชีพ ประเพณีงานบุญบั้งไฟ
โบราณสถานและโบราณวัตถุของจังหวัดยโสธร ซึ่งกรมวิชาการคาดว่า
นักเรียนและครูจะใช้ศึกษาค้นคว้า เพื่อประกอบการเรียนการสอนกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง จังหวัดของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ - ๔
ได้เป็นอย่างดี

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้ร่วมจัดทำและคณะกรรมการตรวจไว้
ณ ที่นี้

(นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

สารบัญ

	หน้า
ประวัติเมืองยโสธร_____	๑
ที่ตั้ง ขนาด สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ_____	๓
การปกครอง ประชากร และการคมนาคม_____	๕
การประกอบอาชีพ_____	๖
ประเพณีงานบุญบั้งไฟ_____	๑๔
โบราณสถาน_____	๑๕
โบราณวัตถุ_____	๑๘

ยโสธรบ้านเฮา

ประวัติเมืองยโสธร

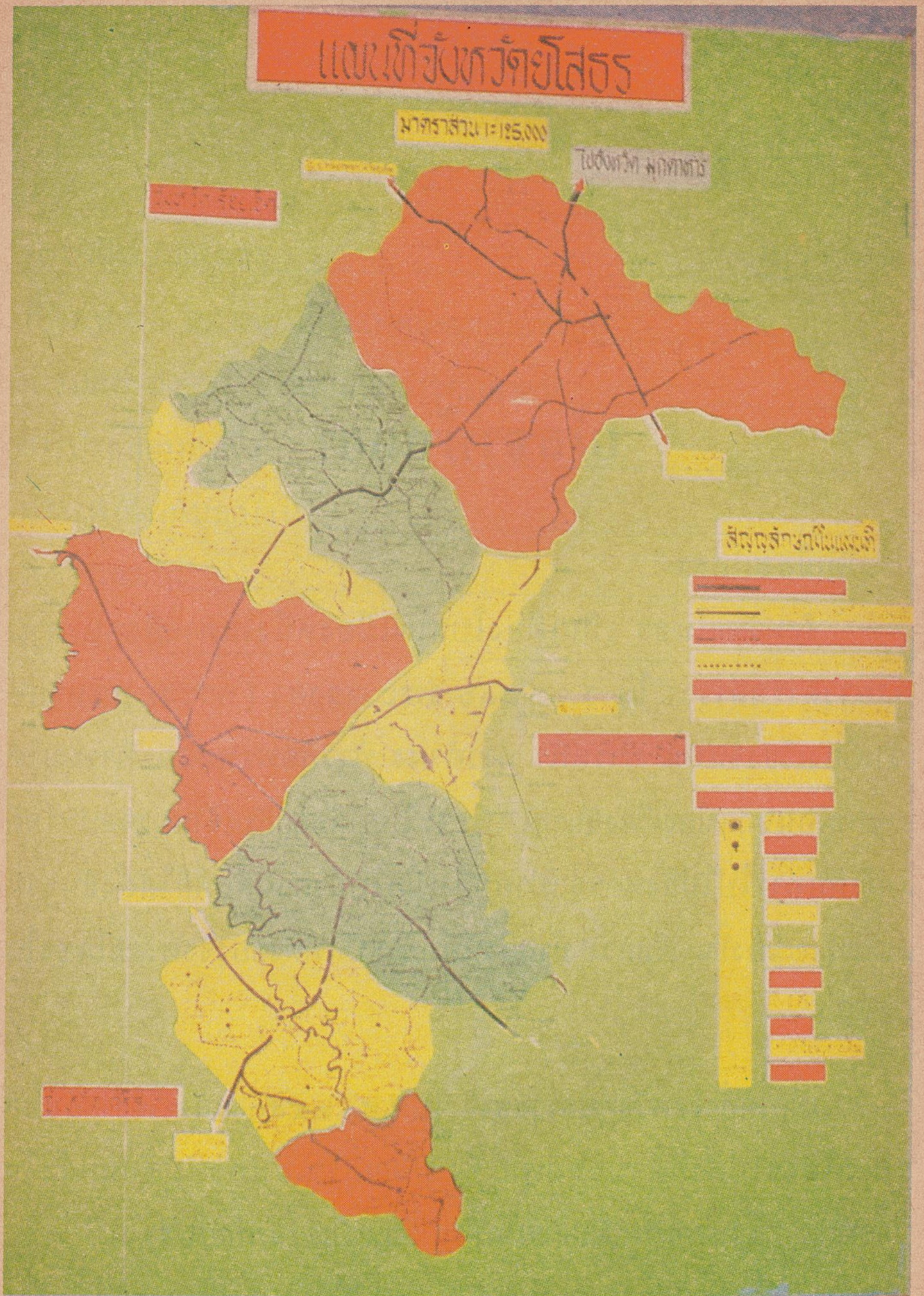
จังหวัดยโสธร เป็นเมืองโบราณเมืองหนึ่งในภาคอีสาน ตามพงศาวดารกล่าวว่า ใน ร.ศ. ๑๑๖ พระวรวงศา (พระวอ) เสนาบดีเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ท้าวหน้า ท้าวคำผง ท้าวทิดพรหมและท้าวมุมนำได้อพยพผู้คนจากเมืองเวียงจันทน์ เพื่อจะไปอาศัยอยู่กับเจ้านครจำปาศักดิ์ แต่ก็เดินทางไปไม่ถึงนครจำปาศักดิ์ เมื่อไปถึงดงผีสิงห์ก็ได้ตั้งถิ่นฐานและสร้างเมืองขึ้น เรียกว่า บ้านสิงห์ท่า ซึ่งเป็นที่ตั้งของจังหวัดยโสธรในปัจจุบัน

เมื่อได้ตั้งจังหวัดอุบลราชธานี ในพ.ศ. ๒๔๕๐ แล้ว ได้ย้ายอำเภออุทัยยโสธรไปตั้งที่ตำบลลุมพุก ซึ่งเปลี่ยนเป็นอำเภอกำเขื่อนแก้วในปัจจุบัน ส่วนอำเภอประจิมยโสธรเปลี่ยนเป็นอำเภอยโสธรในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ ให้ขึ้นกับจังหวัดอุบลราชธานี และได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นจังหวัดโดยประกาศของคณะปฏิวัติเมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

แนวหน้าของงานวิจัยไทย

மாகிரா: 125,000

Tuberculosis meningitis

សិល្បៈតាមរយៈសិល្បៈ

แผนที่จังหวัดยโสธร

ที่ตั้ง ขนาด สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

จังหวัดยโสธรตั้งอยู่บนที่ราบสูง ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๕๗๘ กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครพนม และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดร้อยเอ็ด

จังหวัดยโสธรมีเนื้อที่ประมาณ ๔,๑๒๔.๒ ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบสูง ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย พื้นที่ลาดเอียงจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ โดยเฉลี่ยสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๒๒๗ ฟุต มีเทือกเขาภูพานพาดผ่านจากจังหวัดอุบลราชธานี ผ่านตอนเหนือของจังหวัดยโสธร เลี้ยวไปนครพนม สกลนคร และอุดรธานี จึงทำให้ทางตอนเหนือของจังหวัดตั้งแต่อำเภอลำทะเมนชัย ตอนบน และอำเภอกุดชุม มี่ภูเขาเตี้ย ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน เช่น ภูพริกน้อย ภูแฝงม้า และภูจ้อก้อ

ป่าไม้ในจังหวัดยโสธรจะมีสภาพเป็นป่าโปร่งโดยทั่วไป แต่จะมีป่าไม้มากทางตอนบน โดยเฉพาะในเขตอำเภอกุดชุม และอำเภอลำทะเมนชัย มีไม้หลายชนิด เช่น ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน ไม้ตะแบก และไม้พะยุง เป็นต้น

จังหวัดยโสธรมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ได้แก่

แม่น้ำชี ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดชัยภูมิ ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมือง

ยโสธร อำเภอมหาชนะชัย ในฤดูฝนใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางเรือ
ได้ ส่วนในฤดูแล้งใช้เรือติดต่อกันได้เป็นบางแห่ง

ลำเซบาย ไหลผ่านท้องที่อำเภอเลิงนกทา และอำเภอป่าติ้ว

ลำโพง ไหลผ่านท้องที่อำเภอกุดชุม และอำเภอป่าติ้ว

ลำน้ำยัง ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมืองยโสธร ซึ่งเป็นแนวแบ่ง
เขตติดต่อระหว่างจังหวัดยโสธร กับจังหวัดร้อยเอ็ด

ทั้งลำเซบาย ลำโพง และลำน้ำยังจะมีน้ำมากในฤดูฝนเท่านั้น
ส่วนฤดูแล้งมีน้ำน้อย และน้ำจะขาดตอน หรือตื้นเขินเป็นบางแห่ง

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป จะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตก-
เฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

ฤดูร้อนอากาศค่อนข้างแห้งแล้งและร้อนจัด ซึ่งจะเริ่มระหว่าง
เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ในเดือนเมษายน อากาศจะร้อนมาก
อุณหภูมิสูงสุดประมาณ ๓๓ - ๓๘ องศาเซลเซียส

ฤดูฝนจะเริ่มระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ในฤดูนี้
จะมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่าน ทำให้มีฝนตก และอากาศชุ่มชื้น
ฝนจะตกชุกมากในเดือนสิงหาคม อุณหภูมิเฉลี่ยโดยทั่วไปในฤดูฝน
ประมาณ ๒๙ - ๓๐ องศาเซลเซียส

ฤดูหนาวจะมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน ทำให้อากาศ
หนาวเย็นและแห้งแล้ง มีลมพัดแรงในบางครั้ง อุณหภูมิเฉลี่ยโดยทั่วไป
ประมาณ ๑๓ - ๒๐ องศาเซลเซียส

ศาลากลางจังหวัดชลบุรี

การปกครอง ประชากรและการคมนาคม

จังหวัดชลบุรี แบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น ๘ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองชลบุรี
๒. อำเภอดำเนินสะดวก
๓. อำเภอมหาชนะชัย
๔. อำเภอเลิงนกทา
๕. อำเภอภูดงชุม
๖. อำเภอป่าตอง
๗. อำเภอค้อวัง

๘. อำเภอทรายมูล

จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ จังหวัดยโสธรมีประชากรทั้งสิ้น ๔๗๗,๔๑๗ คน เป็นชาย ๒๓๖,๔๒๖ คน หญิง ๒๔๐,๙๙๑ คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทย มีชาวต่างชาติปะปนเพียงเล็กน้อย เช่น จีน ญวน และอินเดีย จังหวัดยโสธรมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๓ คน ตามจำนวนประชากรที่มีอยู่

การคมนาคม จังหวัดยโสธรมีถนนที่ใช้เดินทางติดต่อภายในจังหวัดที่ได้มาตรฐาน และยังมีทางหลวงติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ได้หลายจังหวัด เช่น อุบลราชธานี บุรีรัมย์ นครพนม ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ การเดินทางจากกรุงเทพฯ ไปยโสธรจะไปได้หลายทาง คือ

สายที่ ๑ เดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ผ่านสระบุรี นครราชสีมา บ้านไผ่ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ยโสธร

สายที่ ๒ เดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ ผ่านสระบุรี นครราชสีมา ประทาย พุทไธสง พัคฆภูมิพิสัย เกษตรวิสัย ร้อยเอ็ด ยโสธร

สายที่ ๓ เดินทางโดยรถไฟสายกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี แล้วต่อด้วยรถยนต์ตามเส้นทางสายอุบลราชธานี-ยโสธร

การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือการทำนา ทำไร่ รองลงไป ได้แก่ การค้าขาย นอกนั้นมีเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร ไก่ เป็ด อาชีพจักสาน และการปั้นซึ่งมีเป็นส่วนน้อย

การทำนา ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียว เนื้อที่ทำนาทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มีประมาณ ๑,๑๐๖,๔๑๑ ไร่ อำเภอที่มีพื้นที่การทำนามากที่สุด เรียงตามลำดับคือ อำเภอเลิงนกทา อำเภอเมืองยโสธร อำเภอมหาชนะชัย และน้อยที่สุดคือ อำเภอค้อวัง อำเภอที่ได้ผลผลิตมากเป็นอันดับหนึ่งคือ อำเภอเลิงนกทา อันดับสองคือ อำเภอเมืองยโสธร อันดับสามคือ อำเภอกุดชุม ผลผลิตข้าวของจังหวัดยโสธรในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ มีทั้งหมดประมาณ ๒๖๖,๔๔๒ ตัน นอกจากจะปลูกข้าวไว้บริโภคในจังหวัดแล้ว ยโสธรยังส่งข้าวออกขายในต่างจังหวัดได้ด้วย

ข้าวไร่ มีการปลูกมากที่สุดในอำเภอเลิงนกทา รองลงไป คือ อำเภอกุดชุม อำเภอที่ปลูกน้อยที่สุดคือ อำเภอดำเขื่อนแก้ว และอำเภอค้อวัง ส่วนผลผลิตจะได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับเนื้อที่เพาะปลูก เมื่อรวมผลผลิตในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ได้ ๒,๕๖๖ ตัน เฉลี่ยผลผลิต ๓๐๐ กิโลกรัม (๒๐ ถัง) ต่อไร่

การทำไร่ปอ นอกจากทำนาแล้ว ชาวยโสธรยังทำไร่ปอด้วย พ.ศ. ๒๕๒๑ มีเนื้อที่ในการทำไร่ปอจำนวน ๘๗,๗๗๐ ไร่ ผลผลิตประมาณ ๑๘,๒๔๙ ตัน เฉลี่ยผลผลิตได้ ๒๑๐ กิโลกรัมต่อไร่ อำเภอต่าง ๆ ที่มีการทำไร่ปอ ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา อำเภอเมืองยโสธร อำเภอดำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย อำเภอกุดชุม และอำเภอป่าติ้ว

ปอเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ชาวยโสธร

ปัญหาของการทำไร่ปอ นอกจากแหล่งน้ำสำหรับแช่ปอจะมีน้อยแล้ว ยังมีปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่แน่นอนของราคาปอในตลาดด้วย

การทำไร่มันสำปะหลัง ชาวจังหวัดยโสธรส่วนหนึ่งมีอาชีพทางการทำไร่มันสำปะหลัง แต่เนื้อที่เพาะปลูกน้อยกว่าทำนาและทำไร่ปอ จากการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ มีเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลังทั้งหมด ๒๕,๘๑๓ ไร่ อำเภอที่ทำไร่มันสำปะหลังมากที่สุดคือ อำเภอเมืองยโสธร รองลงไปคือ อำเภอเลิงนกทา อำเภอกุดชุม และอำเภอทรายมูล ส่วนอำเภอที่ปลูกน้อยที่สุดคือ อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอดั้ววัง ผลผลิตจากการทำไร่มันสำปะหลังทั้งหมดของจังหวัดยโสธร ได้ประมาณ ๔๖,๔๖๓ ตันต่อปี หรือโดยเฉลี่ย ๑,๘๐๐ กิโลกรัมต่อเนื้อที่ ๑ ไร่

การทำไร่มันสำปะหลัง

การทำไร่ถั่วลิสง เป็นอาชีพที่ทำรองลงมาจากการทำนาข้าว ปอ และมันสำปะหลัง แต่การทำไร่ถั่วลิสงยังทำกันน้อย คือมีเนื้อที่เพาะปลูก เพียง ๖,๑๓๑ ไร่ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๒ ได้ผลผลิต ๑,๓๕๗ ตัน เฉลี่ยผลผลิตได้ ๒๓๐ กิโลกรัมต่อ ๑ ไร่ อำเภอที่ทำไร่ถั่วลิสงมากคือ อำเภอลำทะเมนชัย และอำเภอกุดชุม ร่องลงไปได้แก่ อำเภอเมืองยโสธร และอำเภอมหาชนะชัย

ไร่ถั่วลิสง

การเก็บเกี่ยวถั่วลิสง

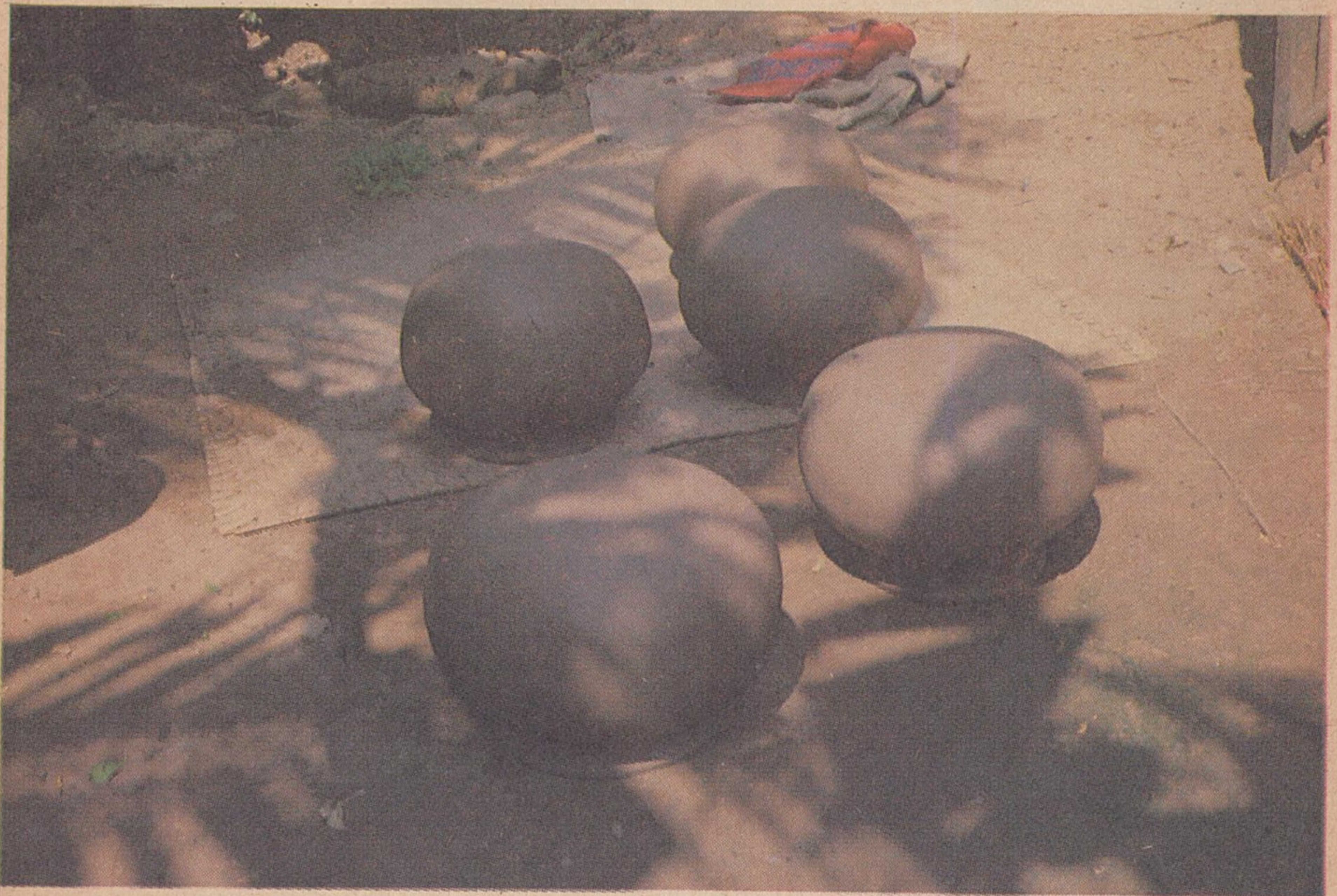
การค้าขาย ประชากรของจังหวัดยโสธรส่วนหนึ่งมีอาชีพทางการค้า แต่ก็นับว่าจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับการทำไร่ ทำนา

อำเภอที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากที่สุดคือ อำเภอเมืองยโสธร บางอำเภอจะมีงานอาชีพทางการฝีมือ เช่น การจักสานกระจับปั่ว ในท้องที่อำเภอเมืองยโสธร และอำเภอยายมุล ซึ่งสามารถส่งขายเป็นสินค้า ทำรายได้ให้แก่ท้องถิ่นไม่น้อย

การสานกระจับปั่ว ที่กิ่งอำเภอยายมุล

การปั้นหม้อน้ำหรือโอ่งดิน ที่บ้านคำน้อย ตำบลน้ำคำใหญ่ อำเภอเมืองยโสธร ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านมีฝีมือในการปั้นหม้อน้ำหรือโอ่งใส่น้ำเย็น ตามกรรมวิธีแบบโบราณ ที่ต่างกับการปั้นหม้อแบบชาวภาคกลาง หรือบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา แต่ที่น่าแปลกที่สุดก็คือผู้ที่ผลิต

การปั่นหม่อนน้ำหรือโองดิน

หม้อดินบ้านค่าน้อยนั้น กลับเป็นงานฝีมือของฝ่ายหญิง โดยฝ่ายชายนั้น เป็นผู้ไปหาดินและทำหน้าที่ผสมดินให้เท่านั้น

ที่บ้านค่าน้อยนี้ นอกจากจะทำหม้อน้ำหรือโอ่งดินขายแล้ว สมัยก่อนยังเป็นหมู่บ้านที่ทำเครื่องดนตรีพื้นเมืองชนิดหนึ่งขายคือ โทน แต่ปัจจุบันหนังงูที่ใช้ซึ่งทำโทนหายากมากจึงไม่ค่อยมีใครทำขาย

การทำหมอนขิด หมอนขวาน ชาวบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จะใช้เวลาว่างจากการทำนามาทำหมอนขิด หมอนขวาน ขนาดและลวดลายสีต่าง ๆ และส่งไปขายตามร้านขายของพื้นเมืองทั่วภาคอีสาน ซึ่งการทำหมอนขิด หมอนขวาน ของชาวบ้านศรีฐาน ได้นำชื่อเสียงมาสู่หมู่บ้าน จนทำให้หมู่บ้านศรีฐาน เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านพัฒนาของจังหวัดยโสธร

หมอนขิด หมอนขวาน รูปร่างต่าง ๆ

ประเพณีงานบุญบั้งไฟ

ชาวเมืองยโสธรเป็นคนใจกว้าง ชอบทำบุญสุนทาน และปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในธรรมเนียมประเพณี ฮีตสิบสองกองสิบสี่ เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป งานบุญที่นับว่ายิ่งใหญ่กว่างานบุญใด ๆ ในภาคอีสาน คือ งานบุญบั้งไฟ ซึ่งกำหนดให้วันเสาร์และอาทิตย์ที่สองของเดือนพฤษภาคม เป็นวันจัดงานบุญบั้งไฟประจำปีของจังหวัดยโสธร

ขบวนแห่บุญบั้งไฟ

งานบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร เกิดจากความเชื่อถือเหมือนกับชาวอีสานทั่วไปว่า เป็นพิธีขอฝนจากพญาแถน (เทวดา) โดยการจุดบั้งไฟขึ้นไปถวาย เพื่อแจ้งข่าวให้แถนทราบ จะได้บันดาลให้ฝนตกลงมา

ถูกต้องตามฤดูกาล ชาวนา ชาวไร่จะได้ปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารให้เจริญ
เติบโต มีผลเก็บเข้ายุ้งเข้าฉางไว้กินไว้ขายตลอดทั้งปี

เมื่อจุดบั้งไฟ และบั้งไฟพะยานสู่ท้องฟ้าสูงต่ำขนาดไหนนั้น ยัง
ได้มีการทายทักว่า ในปีนั้นฝนจะอยู่ในเกณฑ์ใดอีกด้วย ขณะที่จุดบั้งไฟแต่ละ
บั้ง ทั้งคนดูและเจ้าของบั้งไฟก็มีใจจดจ่อ คอยจ้องดูอย่างตั้งใจว่าผลจะ
ปรากฏอย่างไร แต่ไม่ว่าบั้งไฟจะพุ่งขึ้นหรือแตกก็ตาม ชาวโยธาต่างก็
คิดวามาร่วมทำบุญกุศล ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการแสดงถึงความ
สมานสามัคคีของชาวบ้าน และยังได้ร่วมสนุกกัน โดยชาวบ้านจะจับนาย
ช่างผู้ทำบั้งไฟหรือผู้นำของกลุ่มบั้งไฟที่แตก และไม่พุ่งขึ้นสู่อากาศ โยนลง
ในบ่อน้ำโคลนเป็นการแก้เคล็ด ซึ่งเป็นตอนที่สนุกของงานบุญบั้งไฟ
ตอนหนึ่ง

โบราณสถาน

โบราณสถานที่สำคัญของจังหวัดยโสธร ได้แก่

พระธาตุอานนท์ เป็นเจดีย์ใหญ่สวยงาม เชื่อว่าบรรจุพระอัฐิ
(กระดูก) และพระอังคาร (ขี้เถ้า) ของพระอานนท์ พระอรหันต์องค์
สุดท้ายที่พระพุทธเจ้าอุปสมบทให้ และเป็นสาวกที่ใกล้ชิดพระพุทธเจ้า
มากที่สุด

ตามตำนานกล่าวว่า ภิกษุชาวเวียงจันทน์สองพี่น้อง ได้จาริก
แสวงบุญไปถึงเมืองเทวทหะ ประเทศอินเดีย ซึ่งขณะนั้นได้มีการรื้อ
พระเจดีย์เก่า ที่บรรจุพระอัฐิและพระอังคารของพระอานนท์ ภิกษุ

พระธาตุอานนท์ วัดมหาธาตุ

ทั้งสองจึงขอแบ่งพระอัฐิและพระอังคารมา แล้วสร้างเจดีย์องค์นี้ขึ้น เพื่อ
บรรจุพระอัฐิและพระอังคารไว้ในวัดมหาธาตุ เมื่อปี พ.ศ. ๑๒๒๘ ทุก
วันเพ็ญเดือน ๔ จะมีการจัดงานนมัสการและมีมหรสพสมโภช ๓ - ๕ วัน

ธาตุก่อขำวน้อย ตั้งอยู่ด้านเหนือของถนนแจ้งสนิท เลี้ยวหมู่บ้าน
 ตาดทอง ตำบลตาดทอง อำเภอเมืองยโสธร ไปทางทิศตะวันออกเล็กน้อย
 มองเห็นได้ง่าย เป็นเจดีย์เก่าที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา ประมาณพุทธ-
 ศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๓ เชื่อกันว่าสร้างเพื่อเป็นอนุสรณ์ในการล้างบาป
 ตามตำนานเล่ากันว่า มีชาวนาสองแม่ลูกซึ่งเป็นชาวบ้านตาดทองนี้เอง
 วันหนึ่งลูกชายออกไปไถนาตั้งแต่เช้าจนกระทั่งถึงเพล ซึ่งทุกวันแม่เคย

ธาตุก่อขำวน้อย

นำอาหารมาให้แล้ว แต่วันนี้ทำไมยังไม่มา ลูกชายไถนา พลังคิดฝันถึงข้าวปลาอาหารอันแสนอร่อย ที่แม่จะต้องทำมาให้ ยิ่งคิดก็ยิ่งหิว แม่ก็ยังไม่มา รอกินข้าวจนกระทั่งอารมณ์เสีย โมโหหิว ครั้นเห็นแม่ถือก๋อ่งข้าวมาแต่ไกล วิ่งถลาเข้าไปรับ เห็นก๋อ่งข้าวใบเล็กนิดเดียวกลัวจะกินไม่อิ่มด้วยความโมโหหิว เจ้าหนุ่มถึงกับทุบตีแม่จนแน่นิ่งไป ครั้นกินข้าวอิ่มแล้ว ข้าวในกระติบน้อยก็ยังเหลือ จึงหันไปดูแม่ ก็พบว่าแม่ตายเสียแล้วด้วยความเสียใจและสำนึกผิดที่ฆ่าแม่ จึงได้สร้างธาตุก๋อ่งข้าวน้อยนี้ขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับแม่ของตน

ตำนานของธาตุก๋อ่งข้าวน้อยนี้ นับเป็นตัวอย่างที่ดีในการที่จะสอนคนให้ระงับอารมณ์โกรธ

หลังตรุษสงกรานต์ของทุกปี ชาวยโสธรจะมีการนมัสการและสรงน้ำธาตุนี้ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ ๑ วัน โดยทางอำเภอเป็นผู้กำหนด

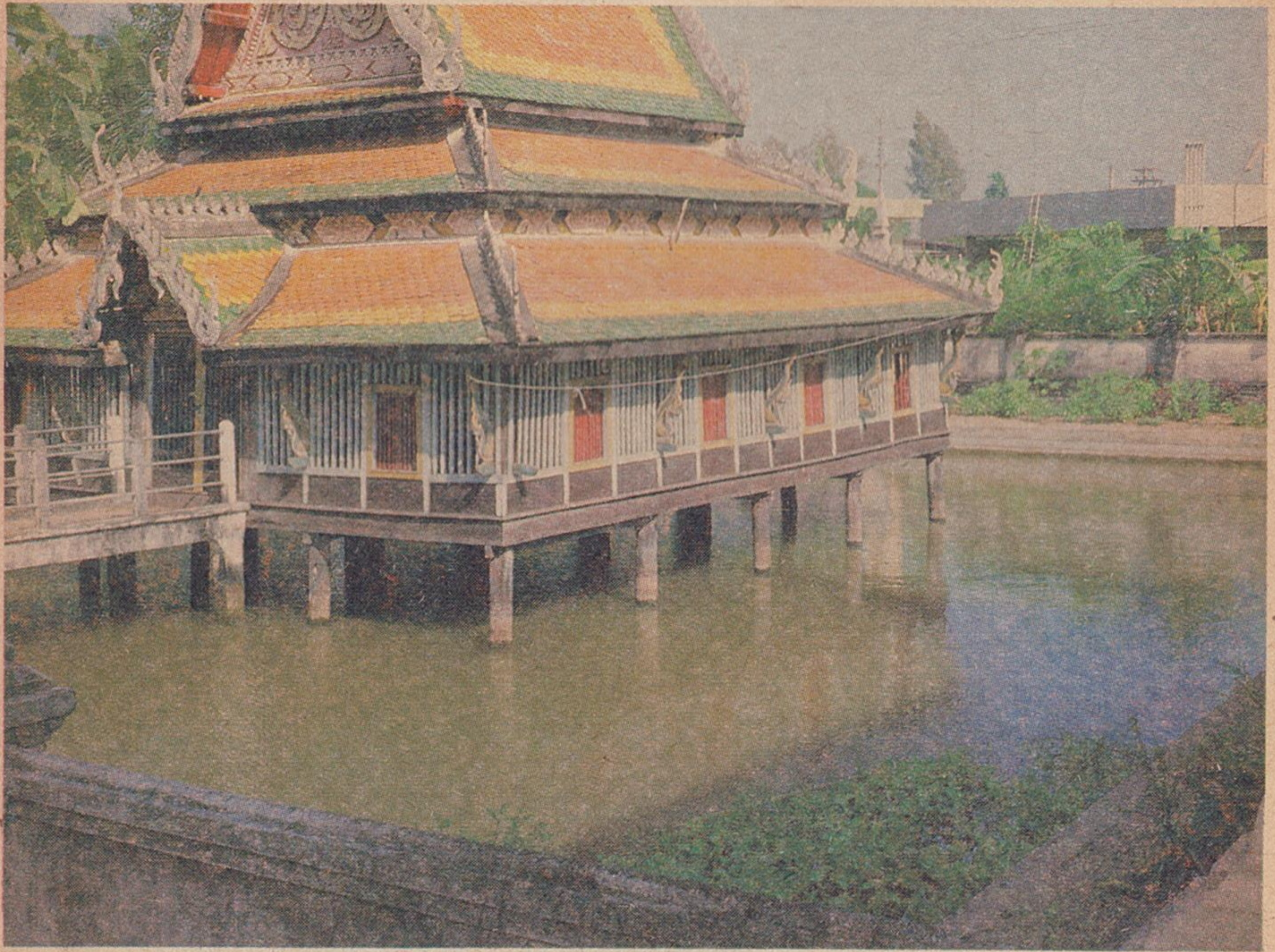
โบราณวัตถุ

ในจังหวัดยโสธรมีสถานที่ที่เก็บโบราณวัตถุอยู่หลายแห่ง ทั้งในตัวจังหวัดและต่างอำเภอ เช่น

หอไตร อยู่วัดบ้านนาเวียงล่อง เป็นที่เก็บโบราณวัตถุ ซึ่งนำมาจากนครเวียงจันทน์ เมืองหลวงแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งแต่คราวที่ไทยยกไปทำสงครามชนะ แล้วกวาดต้อนผู้คนและขนเอาสิ่งของสำคัญมา มีหนังสือโบราณ นิทาน พระไตรปิฎก ที่บรรจุในหีบเก่าลงรักปิดทอง

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

๑๙

หอไตร วัดมหาธาตุ

รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง มีที่วัดอัมพวัน วัดศรีธรรมาราม ใน
อำเภอเมืองยโสธร และบ้านหนองยาง ตำบลหัวเมือง อำเภอมหาชนะชัย

พระนอนที่ภูถ้ำพระ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านกุดแห่
ตำบลกุดเชียงหมี อำเภอเลิงนกทา

รอยพระพุทธบาทจำลอง

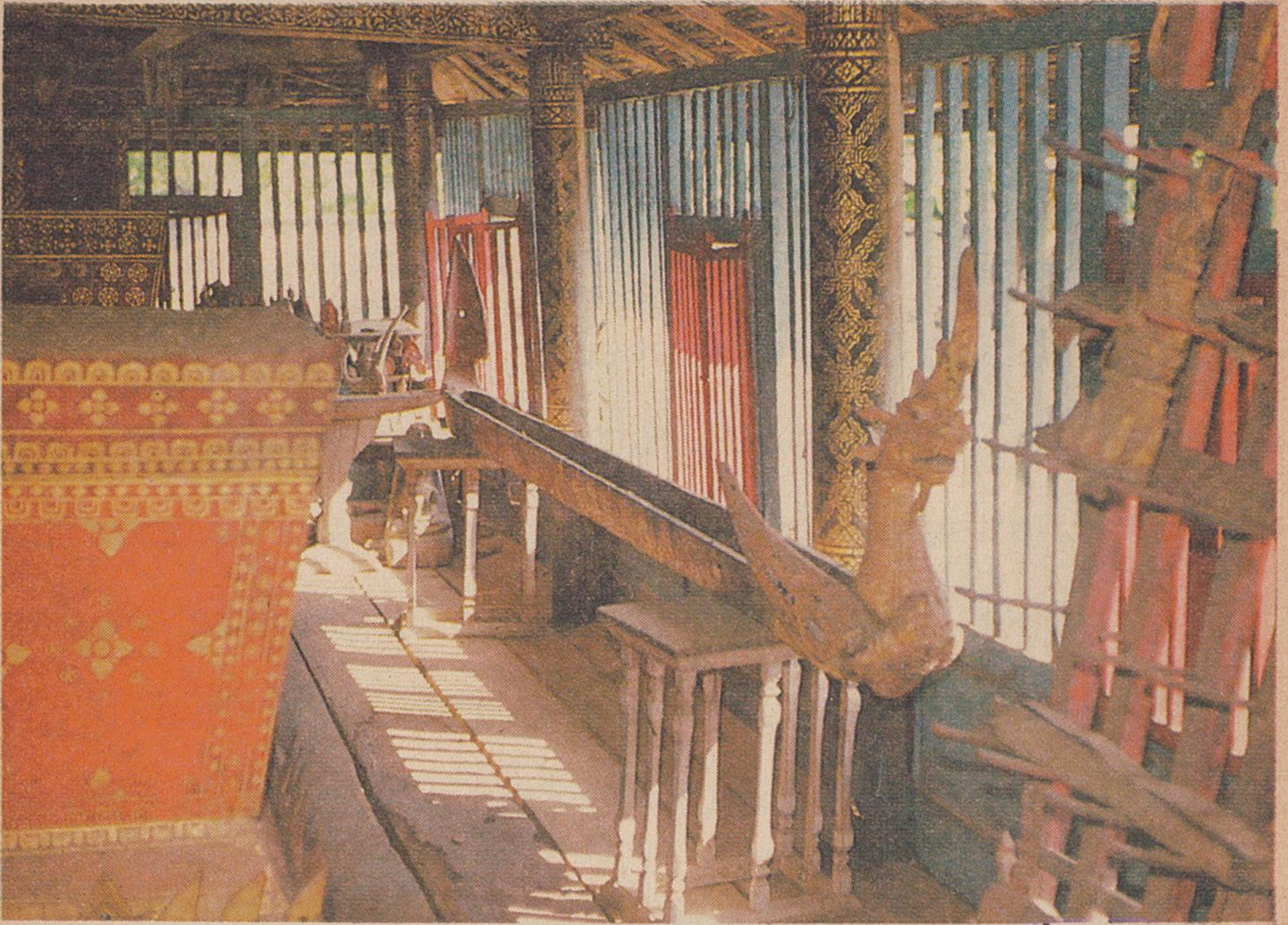
พระนอนที่ภูเก้าพระ

นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้ง ซึ่งประกอบด้วยโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ศิลปากรหน่วยที่ ๖ ได้มาจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งไว้ที่สามแยกบ้านตาตทอง ริมถนนแจ้งสนิทหรือทางหลวงหมายเลข ๒๓ เพื่อนำโบราณวัตถุมาประดิษฐานให้ประชาชนได้ชม พิพิธภัณฑสถานกลางแจ้งนี้เป็นลานกว้าง และมีเสมาหินหลายขนาด หลายรูปแบบ ตั้งปักอยู่บนลานดิน เพื่อให้ผู้ที่ผ่านไปมาได้เห็นว่า แถบบ้านตาตทองนี้เป็นแหล่งโบราณคดีที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง ซึ่งขุดค้นพบเสมาหิน และวัฒนธรรมของมนุษย์โบราณยุคก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อ ๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว เป็นยุคต่อเนื่องมาจากวัฒนธรรมโบราณของบ้านเชียงที่อุดรธานี นอกจากนี้ยังได้พบชิ้นส่วนของสถานที่รูนเก่า สมัยเจนละหรือสมัยก่อนของขอม ซึ่งมีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒ ได้แก่

ปรangkhnจาลอง ๓ ชั้น ซึ่งเป็นส่วนประดับของอาคารด้านบนของสถานที่ทางศาสนา รูนเก่า

ทับหลัง เป็นส่วนประกอบอาคารเหนือขอบประตู

ศิลาสลักรูปหัวสัตว์หรือโสมสูตร ซึ่งเป็นท่อน้ำมนต์ที่ไหลมาจากฐานที่ตั้งสิ่งเคารพในศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์

โสมสูตรหรือรายนามนัต

ศิลาจารึก ขณะนี้ยังไม่ทราบว่าเป็นภาษาใด เนื่องจากยังแปลไม่
ออก จากการขุดค้นยังได้พบโครงกระดูกมนุษย์ ๒ โครง ซึ่งกำลังศึกษา
อายุและความเป็นมาเช่นกัน

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดยโสธร เป็นเพียงป่าโปร่ง
และเนินเขาเตี้ย ๆ ธารน้ำก็มีธารน้ำสายเล็ก ๆ ป่าเขาไม่หนาทึบและสูงใหญ่
พอที่จะจัดเป็นสวนป่าหรือวนอุทยานได้ จึงไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ทางจังหวัดจึงได้สร้างสวนพญาแถน เป็นสวนสาธารณะ เพื่อเป็นแหล่ง
พักผ่อนและท่องเที่ยว แล้วตั้งชื่อให้สอดคล้องกับงานบุญบั้งไฟว่า สวน

สวนพญาแถน

พญาแถน ซึ่งนับว่าเป็นสวนสาธารณะ และสวนวรรณคดีด้วย เป็นสถานที่
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติชานเมือง ตั้งอยู่ริมถนนแจ้งสนิทด้านตะวันออก
ของเมือง ห่างจากตัวตลาดประมาณ ๑ กิโลเมตร และในโอกาสที่
จัดงานบุญบั้งไฟ ก็ใช้ชายทุ่งของสวนนี้เป็นที่จุดบั้งไฟ

ผู้จัดทำ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร

กรรมการผู้ตรวจ

นางสาวพัฒน์ ภาสบุตร

นางมีบุญ มัลลยมาน

นางสาวน้ำทิพย์ อักษรกุล

นายวิริยะ สิริสิงห์

นายบุญญ ดารามิตร

นายเป็รื่อง เปลียนสายสืบ

นางรัตนา ภาชาฤทธิ์

นายเจษฎา แซ่มประเสริฐ

นางสิรินทร์ ช่างโชติ

นางสาวประไพ วัฒนพงษ์

นางทศนา แหมมณี

นายไสว มาลาทอง

นายมานพ กาละดี

นายสมพงษ์ พลະสุรย์

นางสาวฉวีวรรณ สุขสมจิตร

บรรณาธิการ

นางรัตนา ภาชาฤทธิ์

นางสาวฉวีวรรณ สุขสมจิตร

นางสาวพริ้มเพรา คงชนะ

ปก

นายพันธ์ศักดิ์ บุญญรัตน์

หอสมุดแห่งชาติสาขานครราชสีมา

ภาพประกอบ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร

